

Oponentský posudek disertační práce Ing. Zdeňka Hrušky

Téma:

**HODNOCENÍ ENVIRONMENTÁLNÍCH DANÍ NA PODNIKATELSKÉ
SUBJEKTY V ČESKÉ REPUBLICE**

**THE EVOLUATION OF THE IMPACT OF ENVIROMENTAL TAXES
ON BUSINESS IN THE CZECH REPUBLIC**

Předkládaný oponentní posudek byl zpracován na požádání děkana Fakulty ekonomické ZČU v Plzni panem doc. Dr. Ing. Miroslavem Plevným v souladu s čl. 48 odst. 4 Studijního a zkušebního řádu ZČU.

a) Formální aspekty disertační práce, vyjádření k systematičnosti, přehlednosti, formální úpravě a jazykové úrovni disertační práce

Disertační práce je specificky zaměřena na problematiku environmentálního zdanění v podmínkách České republiky, kdy je dokumentován historický vývoj a provedena predikce budoucího vývoje. Zároveň je pro případ České republiky verifikováno využití navrženého ukazatele environmentální daňové kvóty. V podmínkách České republiky je zkoumán dopad environmentálních daní na domácnosti a na podnikatelské subjekty (MSP). V práci je identifikováno začlenění environmentálních daní v rámci ekonomických nástrojů environmentální politiky státu a je precizována definice pojmu environmentální daň, která působí jako jeden z nástrojů omezování negativní externality v podobě znečišťování životního prostředí.

Disertační práce je rozvržena do šesti samostatných kapitol, které odpovídají obvyklé struktuře disertačních prací z hlediska systematičnosti jejich zpracování a logické návaznosti předkládané problematiky. První kapitola je zaměřena na cíle a metodiku práce. Formuluje hlavní a dílčí výzkumné oblasti z teoretického a aplikačního pohledu. Po formální a jazykové stránce má předkládaná práce velmi dobrou úroveň. Ojedinelé překlepy a prohřešky proti českému pravopisu nesnižují formální úroveň práce. Grafickou část práce – tabulky a grafy – považuji za velmi vhodné, neboť přispívají ke zvýšení její přehlednosti a srozumitelnosti. Pochvalně se zmiňuji i o citační úrovni – disertant v textu velmi často odkazuje důsledně na prameny poznatků. Práce obsahuje velmi výstižnou charakteristiku (anotaci) práce v trojjazyčné podobě – české, anglické německé, a to na výborné jazykové úrovni.

b) Obsah disertační práce, vyjádření k volbě tématu, metodologickým postupům, kvalitě analýzy a zhodnocení světového poznatkového fondu

Práce se zabývá environmentálním zdaněním jako nástrojem environmentální politiky státu. Nejprve jsou vymezeny environmentální daně v teoretické rovině a poté je přistoupeno ke kvalitativnímu a kvantitativnímu výzkumu v rámci České republiky a v globálním kontextu. Environmentální zdanění je aktuálním tématem, neboť dochází ke znečišťování životního prostředí. V rámci fungování Evropské unie, dalších nadnárodních uskupení a probíhající globalizaci získává stále více na významnosti. První environmentální daně se začaly objevovat v daňových soustavách, zejména evropských států již od 70. let minulého století. Aktualnost tématu podtrhuje i neustálý vývoj této problematiky a rozšiřování počtu environmentálních daní i do států významně se podílejících na znečištění životního prostředí v celosvětovém kontextu. Práce obohacuje fond poznatků a zkušeností při zkoumání a řešení environmentální politiky v nejširším světovém měřítku. Po metodologické stránce jsou využívány metody reportingu, deskripce, explanace, predikce, indukce a dedukce, analýzy a syntézy, komparace, matematické metody a statistiky.

Rozmach průmyslu, zejména chemického, strojírenského, automobilového a dalších ve dvacátém století byl doprovázen zvýšenou spotřebou energie a výrobních zdrojů a nadměrným znečišťováním a poškozováním životního prostředí. Tuto negativní externalitu lze omezovat celou řadou nástrojů jak ekonomického, tak neekonomického charakteru. Zejména skandinávské státy začaly jako první zavádět environmentální daně. Dalšími státy, které lze označit za průkopníky environmentálního zdanění, jsou Nizozemsko či později Spolková republika Německo. Disertant vychází při zpracování tématu práce ze současného poznání, které je světu známo.

Naskýtá se otázka, zda zlepšování environmentálního prostředí zavedením environmentální daně je jediným možným řešením problému znečišťování životního prostředí. Pokud máme na mysli např. energie vyráběné z fosilních nebo jiných neobnovitelných zdrojů, jsou tyto samy o sobě již zdaněny spotřební daní a daní z přidané hodnoty. Dochází tak k vícenásobnému zdanění používaných surovin a paliv (spotřeba domácností při vytápění bytů, používání automobilů nebo jiných dopravních prostředků aj. pro osobní dopravu). Mohl by, prosím, pan disertant zaujmout k této věci své stanovisko?

c) Cíle disertační práce, vyjádření se k formulaci stanovených cílů a jejich naplnění

Zvolené téma lze považovat za velmi aktuální s velkým dosahem a významem. Zabývat se environmentálním tématem je v současné době předmětem mnoha diskusí a jednání na nejvyšší státnické úrovni, a to často velmi rozporuplnými. Jedním z řešení jak regulovat životní prostředí, jeho negativní působení na zdraví lidí a přírody je zavedení environmentálních daní. V tom spatřuji těžiště disertační práce Ing. Hrušky.

Předmět výzkumu práce rozděluje disertant do dvou oblastí. Do první oblasti zařazuje hodnocení environmentálního zdanění v teoretické rovině a rozvoj teoretické báze této problematiky, do druhé pak hodnocení vlivu environmentálních daní na subjekty národní ekonomiky v ČR. Hlavními výzkumnými otázkami je jednak postavení environmentálních daní v oblasti daňové soustavy, kterou popisuje řadou dílčích výzkumných problémů, jednak vliv environmentální daně na subjekty národní ekonomiky, kde si opět klade značný počet zkoumaných otázek. Cíle práce a rovněž hypotézy jsou formulovány v souladu s naznačenými dvěma oblastmi výzkumu. Oblast první je charakterizována hypotézou 1: *Environmentální daně představují ekonomický nástroj omezující znečišťování životního prostředí* a oblast druhá hypotézami 2 a 3: *Na fungování environmentálních daní má vliv informovanost subjektů*

národní ekonomiky a Environmentální daně vedou ke snižování ekonomické výkonnosti výrobních podniků.

Podle mého názoru jsou hypotézy formulovány z vědeckého hlediska správně a dávají možnost přijmout nebo zamítnout danou hypotézu. Velmi podrobně jsou popsány základní principy daní k ochraně životního prostředí. Významnou otázku klade disertant na způsob využití výnosů z environmentálních daní. Její zodpovězení by mohlo mít pozitivní dopad na často negativní postoj jak podniků, tak domácností k tomuto způsobu zdanění. Rozdělení environmentální daně na nástroj nápravný (následné pozitivní působení na životní prostředí) a nástroj preventivní (předcházení negativním vlivům na životní prostředí) považuji za naprosto správné.

d) Vyjádření k relevantnosti formulovaných hypotéz, posouzení kvality a náročnosti užitého metodického aparátu k jejich testování, zhodnocení kvality a rozsahu empirického materiálu

Cíle práce a rovněž hypotézy jsou formulovány v souladu s naznačenými dvěma oblastmi výzkumu. Oblast první je charakterizována hypotézou 1: *Environmentální daně představují ekonomický nástroj omezující znečišťování životního prostředí* a oblast druhá hypotézami 2 a 3: *Na fungování environmentálních daní má vliv informovanost subjektů národní ekonomiky a Environmentální daně vedou ke snižování ekonomické výkonnosti výrobních podniků.*

Podle mého názoru jsou hypotézy formulovány z vědeckého hlediska správně a dávají možnost přijmout nebo zamítnout danou hypotézu. Velmi podrobně jsou popsány základní principy daní k ochraně životního prostředí. Významnou otázku klade disertant na způsob využití výnosů z environmentálních daní. Její zodpovězení by mohlo mít pozitivní dopad na často negativní postoj jak podniků, tak domácností k tomuto způsobu zdanění. Potvrzení první hypotézy bylo prokázáno pomocí kvalitativního výzkumu vycházejícího z obecné ekonomické teorie (kap. 2, 3, a 4). Potvrzení hypotézy 2 se opírá o kvantitativní a kvalitativní výzkum (kap. 4 a 5) a hypotéza 3 byla přijata pomocí kvantitativního výzkumu u vybraného vzorku podniků využitím ukazatelů podílu zisku a ztráty vztaženého ke spotřebě materiálu a energie, výsledku hospodaření, rentabilitě aktiv).

Značnou pozornost věnuje disertant taxonomii environmentálních daní, která přibližuje rozsah daní týkajících se životního prostředí. Množinu environmentálních daní nepovažuje za úplnou, navíc předpokládá, že se v průběhu času bude svým rozsahem a obsahem měnit. Disertant prostudoval rozsáhlý soubor meritorních odborných publikací, samozřejmě i zahraničních, na něž se v práci odvolává. Přístup disertanta považuji v tomto ohledu za příkladný. Z přehledu použité literatury a citací v práci jsem dospěl k přesvědčení, že disertant se velmi dobře orientuje v daňové problematice. Celkem uvádí 94 publikací, a to monografií, zákonů, legislativních norem, článků a příspěvků z konferencí věnovaných zpracovávané problematice.

e) Stanovisko k výsledkům disertační práce a původnímu konkrétnímu přínosu doktoranda, zhodnocení významu pro obor, posouzení možností dalšího rozpracování tématu

Za hlavní výsledky a teoretické přínosy disertační práce lze považovat návrh ukazatele environmentální daňové kvóty a jeho ověření v podmínkách České republiky. Jedná se o po-

měrový ukazatel, v jehož čitateli jsou výnosy z environmentálních daní a ve jmenovateli HDP běžného období. K dalším výsledkům patří návrh taxonomie environmentálních daní, vliv působení environmentálních daní na výkonnost podnikatelských subjektů a návrh systému řízení environmentálních daní v oblasti nákladů a jejich zařazení do podnikového účetnictví.

Cenný je přínos v hodnocení vývoje environmentálních daní ve světě a v České republice. Výsledky výzkumu získané dotazníkovým šetřením svědčí o nízkém stupni informovanosti české veřejnosti o existenci a významu působení ekologických daní, což vede velmi často k jejich nepochopení a kontraproduktivnímu jednání např. v oblasti vytápění domácností a v podnikatelské sféře k využívání výrobních technologií nešetrných k životnímu prostředí. Spolu s použitými informacemi a jejich metodického zpracování přispívá disertační práce Ing. Hrušky k obohacení poznání studijního oboru a jeho dalšímu rozvíjení.

f) Dosavadní publikační aktivity

Publikační aktivity disertanta, které se váží k tématu práce, lze považovat svým rozsahem za dostatečné a reprezentativní v dané tematické oblasti. Jedná se o spoluautorství příspěvků přednesených na tuzemských konferencích a jedné zahraniční konferenci a v článcích v odborných časopisech v celkovém počtu 10.

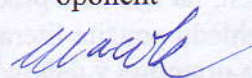
g) Otázky k diskusi

- 1) Bylo by možné využít jiného nástroje než environmentální daně ke zlepšení životního prostředí?
- 2) Uveďte příklady, jakým způsobem by bylo možno měřit zlepšení životního prostředí po zavedení environmentálních daní?
- 3) U kterých skupin respondentů byla aplikována metoda sněhové koule?

h) Závěrečné vyjádření

Obsah práce splňuje požadavky kladené na doktorskou disertační práci, samotná práce je kvalitní a autor zde prokázal potřebné znalosti v daném oboru a schopnost vědecky pracovat, což dokazuje mj. i prezentovaná publikační činnost, hodnotím tuto doktorskou práci kladně a **doporučuji doktorskou práci k obhajobě**. V případě úspěšné obhajoby navrhuji, aby byl **Ing. Zdeňkovi Hruškovi** udělen titul **doktor (PhD.)** v oboru Podniková ekonomika a management.

prof. Ing. Karel Macík, CSc.
oponent

V Praze dne 18. 1. 2015